

STADSHOLMEN

VINTERTULLEN 20

Malmgårdsvägen 57 A-E, 59 A-D, 61 A-D

SÖDERMALM

Stadsholmen

AB Stadsholmen är Stockholms stads bolag för förvaltning av äldre, kulturhistoriskt värdefulla fastigheter. Vi äger och förvaltar merparten av bebyggelsen inom kulturresevatet östra Mariaberget, Skinnarviksberget, Åsöberget och Vita bergen samt området vid Katarina kyrka. Dessutom är Stadsholmen största fastighetsägare i Gamla stan, på Långholmen och i Djurgårdsstaden. Vi äger och förvaltar även gårdar i ytterstaden – stamfastigheter från vilka stadens moderna förorter vuxit fram. För närvarande omfattar beståndet 279 fastigheter med drygt 700 byggnader, som inrymmer 1633 lägenheter och 804 lokaler. Stadsholmen är ett dotterbolag till AB Svenska Bostäder.

Stadsholmen bildades 1936 av samfundet S:t Erik för att rusta upp några kvarter i Gamla stan. Stadsholmen är det äldre namnet på denna stadsdel. 1967 förvärvade Stockholms stad bolaget och överförde merparten av sitt äldsta bostadsbestånd till Stadsholmen. Under åren har även Stadsholmen övertagit byggnader från andra fastighetsägare som byggnadsstyrelsen, kriminalvården och Gatu- och fastighetskontoret i Stockholm.

Med tiden har ett synsätt vuxit fram där antikvariska principer baserade på varje hus historia och förutsättningar blivit vägledande för hur byggnader och yttre miljö ska förvaltas och rustas. Flertalet av våra fastigheter har högsta klassificering (blå) vilket innebär att de har så stora kulturhistoriska värden att de motsvarar kraven för byggnadsminnen. För oss är byggnadsvård ett vardagsarbete och allt vi gör präglas av respekt för husen och deras historia.

FAKTABLAD

Byggnader och miljöer berättar ofta något om vår historia. Genom byggnaderna kan vi få veta hur staden och samhället förändrats. Husen ger oss också kunskap om hur människor har arbetat, bott och inrett sina hem och de speglar även olika gruppers livsvillkor.

Somliga hus är väldokumenterade och omskrivna medan andra är mer anonyma. Under några år har vi tillsamman med Stadsmuseet i Stockholm arbetat med att sammanställa en kortfattad information om alla våra fastigheter; information om när husen byggdes, hur de har förändrats och hur de har använts under åren.

För att kunna beskriva den enskilda fastighetens historia har vi dels besökt varje hus för att se vad som finns kvar från äldre tid och dels letat uppgifter i arkiv och litteratur. En del nya foton har tagits för att illustrera faktabladet.

För att hinna med alla fastigheter inom rimlig tid har arbetet byggts på lättåtkomliga uppgifter. Ingen fullständig arkivforskning har alltså gjorts och de historiska beskrivningarna är därför inte heltäckande. Ibland kan uppgifter i olika arkiv också vara motsägelsefulla och det har inte alltid funnits möjlighet att reda ut frågetecken. Faktabladet kan därför komma att fördjupas och förändras vid nya undersökningar i framtiden.

Faktabladet finns samlade på Stadsholmens webbplats www.stadsholmen.se

- 1 MALMGÅRDSVÄGEN 57 A-E. GATHUS AV STEN.**
- 2 MALMGÅRDSVÄGEN 59 C. GATHUS AV TRÄ.**
- 3 MALMGÅRDSVÄGEN 59 B. GATHUS AV TRÄ.**
- 4 MALMGÅRDSVÄGEN 59 A. GATHUS AV STEN.**
- 5 MALMGÅRDSVÄGEN 59 D. GÅRDHUS AV TRÄ.**
- 6 MALMGÅRDSVÄGEN 61 D. GATHUS AV TRÄ.**
- 7 MALMGÅRDSVÄGEN 61 C. GATHUS AV TRÄ.**
- 8 MALMGÅRDSVÄGEN 61 A. GÅRDHUS AV TRÄ.**
- 9 MALMGÅRDSVÄGEN 61. UTHUS AV TRÄ.**
- 10 MALMGÅRDSVÄGEN 61 B. GÅRDHUS AV TRÄ.**

MALMGÅRDSVÄGEN 59, GÅRDEN. FOTO: O. HEIMER 1907. SSM:S ARKIV, A 28069, E 30118.

Det långa stenhuset från 1700-talet på Malmgårdsvägen 57 har välbevarad exteriör, trapphus med ursprunglig karaktär och viss inredning bevarad. Den tidiggustavianska porten mot gatan är högklassig

Den för- och tidigindustriella stadens skala är helt intakt och gatubilden hör till stadens mer värdefulla.

Malmgårdsvägen 59-61 påverkades påtagligt av renoveringarna 1967-1968. Husen är emellertid av hög ålder och ett par byggnader har välbevarad karaktär.

Bebyggelsen inom fastigheten har betydande industri- och socialhistoriska värden och är en del av Stockholms tidiga industrialisering. Den för området typiska textilnäringsen bedrevs inom den nuvarande fastigheten åtminstone från tidigt 1700-tal till 1800-talets andra hälft. Då den industriella utvecklingen hunnit ifatt den småskaliga tillverkningen anpassades kvarterets byggnader för den enorma efterfrågan på bostäder. Trångboddheten och de sociala förhållandena var omvittnat svåra i denna

utkantstrakt, som var ansedd som stadens mest missgynnade område i slutet av 1800-talet.

Vintertullen 20 är blåvärderad enligt Stockholms Stadsmuseums kulturhistoriska klassificering. Detta innebär att fastigheten har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

OMRÅDESBESKRIVNING

Områdets utveckling fram till 1900-talet

Det tidigare avskilt belägna området kring Nytorget och Hammarby sjö blev ett centrum för textilnäringsen i den första etappen av Stockholms industrialisering. Redan under 1600-talets senare del etablerades textilindustri i den så kallade Malongen vid Nytorget och vid Barnängen. De förhållandevis stora

MALMGÅRDSVÄGEN 57, SETT FRÅN GATAN GENOM KÖRPORTEN MOT GÅRDEN. FOTO: K. SALIN, F 4442.

MALMGÅRDSVÄGEN 57, GÅRDEN SETT MOT NORDVÄST. VINKELBYGGNADEN RAKT FRAM REVS PÅ 1930-TALET LIKSOM GÅRDSHUSET TILL HÖGER I BILD. FOTO: A. MALMSTRÖM, TIDIGT 1900-TAL. SSM:S ARKIV F 50050.

MALMGÅRDSVÄGEN 61 MOT GATAN. FOTO: O. HEIMER 1907. SSM:S ARKIV E 30117.

FRÅN HÖRNET MALMGÅRDSVÄGEN / LJUSTERÖGATAN SYNS DE TVÅ GATHUSEN OCH GÅRDSHUSET MED ADRESS MALMGÅRDSVÄGEN 61. FOTO: J. MALMBERG.

MALMGÅRDSVÄGEN 61 SETT FRÅN NORDVÄST. FOTO: J. MALMBERG.

skarorna textilarbetare och deras familjer levde under svåra förhållanden. Flertalet bodde mycket trångt inom fabriksanläggningarnas gränser eller i utkantsbebyggelsen i Vita Bergen.

Parallellt med industrierna fanns i den glest bebyggda trakten stora trädgårdar, däribland Groens Malmgård, som gett gatan sitt nuvarande namn. Mer stadsmässig, sammanhängande bebyggelse uppfördes under 1700-talet vid Nytorget och längs Malmgårdsvägen som ledde till Vintertullen vid Hammarby sjö och till vintervägen över isen mot Värmdö.

Före anläggandet av Hammarbykanalen med

tillhörande sjösänkning och kajanläggningar på 1910- och 20-talen gick vattnet nästan ända fram till nuvarande kvarteret Vintertullen.

1900-tal och senare- ett kulturresevat skapas

Under 1900-talets första årtionden växte nya hus upp längs Malmgårdsvägens västra sida. Staden drev emellertid ett aktivt markförvärv för att kunna skapa ett kulturresevat av den industri- och socialhistoriskt intressanta 1700-talsbebyggelsen på gatans östra sida. Trots detta var stadens hantering av området på 1930-talet och vid den stora renoveringen på 1960-

MALMGÅRDSVÄGEN 57, GATUFASADEN SETT MOT SYDÖST. FOTO: J. MALMBERG.

talet på ett tidstypiskt sätt hårdhänt. Särskilt gårdsmiljöerna påverkades av rivningar. Gårdsmiljöns värden i samspel med Vitabergsparken är emellertid ännu stora och här finns ett rikt historiskt växtmaterial.

Malmgårdsvägen var med placeringen av Vintertullen den under 1700-talet viktigaste gatan i denna del av Stockholm och tätare bebyggd än omgivningen i övrigt. Idag utgör Malmgårdsvägen en unik gatusträckning med den sammanhängande låga trä- och stenhusbebyggelsen från 1700-talet och 1800-talets första hälft, Groens malmgård och grönskande gårdsmiljöer i sluttningen mot Vitabergsparken.

Fastigheten Vintertullen 20

Inom fastigheten Vintertullen 20 finns en sammanhängande gårdsmiljö med förbindelse med kolonilotter på bergssluttningen. Före 1960-talet, då bebyggelsen renoverades, bestod den nuvarande fastigheten av tre olika tomter avskilda från varandra med uthus, plank eller murar.

Enligt trädgårdsinventeringen 2002 finns flera äldre träd; lind, lönn och ask på tomten, bland annat en parklind som beräknades vara omkring 240 år gammal.

Nedan tas de tre före detta tomterna upp separat.

MALMGÅRDSVÄGEN 57 (Nr 1 på kartan)

HISTORIK

Tiden fram till 1800-talets mitt

Tomterna i kvarteret har varit tagna i anspråk sedan 1600-talet. Det två våningar höga gathuset av sten uppfördes i tre etapper under 1700-talet. Äldst är byggnadens mittersta del som brandförsäkrades 1748. Om huset var nybyggt vid tillfället är oklart. Ägare var överskärare Johan Springer. Överskärare var ett av de finare yrkena i textilnäringen och yrkeskåren hade eget skrå. Under 1770-talet byggdes huset till mot sydost efter ritningar av Johan Christian Neuman och källare tillkom. 1787 gjordes en ny ansökan om en förlängning av huset, denna gång mot nordväst. Ritningarna är signerade L. Kolmodin och visar att tillbyggnaden även bestod av en mindre vinkelbyggnad med stall och vedbod mot gården, nu riven. Byggnaden uppfördes från början som textilfabrik med bostäder och även tillbyggnaderna hade denna blandade funktion. Fram till 1930-talet fanns ytterligare ett stenhus med tydlig fabrikskaraktär i sluttningen på gården.

MALMGÅRDSVÄGEN 57, GÅRDEN SETT MOT SYDÖST. FOTO: J. MALMBERG

1800-talets mitt fram till 1900-talets mitt

Textilfabrikationen tycks ha fått haft problem med lönsamheten vid 1800-talets mitt och 1858-59 inreddes flera fabriksrum till bostadsrum åt mindre bemedlade. 1876 inreddes ytterligare bostadsrum då en inkörsport längst i väster byggdes igen. År 1928 beslöt staden med tillskyndan från Skönhetsrådet att köpa in fastigheten för att låta den ingå i det blivande kulturresevatet.

Från 1900-talets mitt och framåt

En renovering utfördes 1967-1968 efter ritningar av arkitekt R. Engströmer och byggnadsingenjör H. Brolin. Ambitionen var att skapa moderna lägenheter i lämpliga storlekar och med god standard. I bottenvåningen gjordes lägenheterna större än tidigare. Inga väggar revs men nya byggdes och nya dörröppningar togs upp. På våning 1 trappa gjordes lägenheterna om till etagelägenheter med ateljéer på vinden. Takkupor och stora takfönster togs upp och spiraltrappor byggdes för ändamålet. Fönstren gjordes kopplade och försågs med hörnbeslag av 1700-talstyp.

De västra delarna av byggnaden grundförstärktes 2007-2008 på grund av omfattande sättningsskador.

BYGGNADSBESKRIVNING

Exteriör

Tvåvåningsbyggnaden är påfallande lång med slätputsade gula fasader och enkelt profilerad taklist. Fönstersättningen är regelbunden och de fyr- och sexdelade fönstren är placerade i liv med fasaden. Sadeltaket är belagt med enkupigt tegel och försett med takkupor mot gatan och med takkupor och ateljéfönster mot gården. En centralt placerad körport med omfattning av sandsten leder in till gården. Portens undre delar är förenklade men de övre fyllningarna och överstycket är dekorerade med utsökta träsniderier i tidiggustaviansk stil, från 1770- eller 1780-talet.

Interiör

Trapphusportarna är pardörrar av 1700-talstyp. Trapphusen har alla likartad karaktär med bevarade kalkstensgolv- och trappor, ljusa putsade väggar och handledare i trä eller järn. Även golvbeläggning av tegel förekommer. Lägenhetsdörrarna varierar i utformning från helfranska 1700-talsdörrar till pardörrar från 1800-talet och enkla fyllningsdörrar från 1960-talet.

Av äldre inredning finns enstaka kakelugnar från

MALMGÅRDSVÄGEN 59 MED DE TRE GATHUSEN. STENHUSET I FÖRGRUNDEN BRANN FÖRMODLIGEN DELVIS NER UNDER 1810-TALET. DE TVÅ TRÄBYGGNADERNA I BAKGRUNDEN ÄR REKONSTRUERADE FÖRUTOM NATURSTENSGRUNDERNA. FOTO: J. MALMBERG.

STENHUSET MALMGÅRDSVÄGEN 59 ÄR EN VÅNING HÖGT MOT GÅRDEN OCH TVÅ MOT GATAN. FOTO: J. MALMBERG.

GÅRDSHUSET MALMGÅRDSVÄGEN 59. FOTO: J. MALMBERG.

1800-talet, halvfranska dörrar och kälade tak. På våning 1 trappa finns flera pardörrar med åttkantiga, ornamenterade fyllningar. I ett rum finns en konstruktivt betingad gjutjärnskolonn från sent 1800-tal. Ateljéerna i vindsvåningen är modernt inredda och även golv, kök och badrum är från 1967 eller senare.

MALMGÅRDSVÄGEN 59 (Nr 2-5 på kartan)

Tomten är bebyggd med tre gathus vägg i vägg varav två är av trä och ett av sten. Därtill finns ett gårdshus av trä.

HISTORIK

Tiden fram till 1960-talet

Tomterna i kvarteret har varit tagna i anspråk sedan 1600-talet. Denna tomt var på 1740-talet uppdelad på två fastigheter, båda ägda av klädesfabrikör Leonard Pinckhardt. Enligt brandförsäkringarna fanns då ett hus av sten och korsvirke på en tomt och ett av trä på den andra tomt. Enligt en besiktningslista från 1816 stod trähuset intakt men stenhuset var nedbrunnet. Redan samma år försäkrades emellertid två panelade gathus (Nr 2 och 3 på kartan) och ett stenhus längs gatan (Nr 4 på kartan) samt en panelad

timmerbyggnad på gården (Nr 5 på kartan). Värdet av egendomen hade då stigit markant.

Då Samfundet Sankt Erik inventerade fastigheten 1912 bedömdes flera byggnadsdelar i stenhuset och övriga byggnader vara från 1700-talets första hälft. I vilken mån stenhuset förstördes av branden är därför osäkert.

Trähuset inne på gården omtalas först 1816. Då fanns också ett stenhus i slutningen inne på gården. Fastigheten förvärvades av staden 1889 och 1934 revs stenhuset på gården. Byggnaden var före rivningen inredd till bostäder men kan ha fungerat för andra ändamål tidigare.

Renoveringen 1967-1968 och senare tid

I samband med den stora renoveringen av kvarteret 1967-1968 revs de uthuslängor som avgränsade tomt mot Malmgårdsvägen 61. Då gathusens timmerstommar frilagts gjordes bedömningen att de var i för dålig kondition och inte var möjliga att reparera. Istället återuppfördes byggnaderna på de gamla naturstensgrunderna. Övriga byggnader renoverades samtidigt. En dörr till en butik i Stenhuset sattes igen och ersattes av ett sexdelat fönster. Fönstret

PORT MED PARDÖRR AV 1700-TALSTYP, MALMGÅRDSVÄGEN 57.
FOTO: J. MALMBERG.

DETALJ AV PORTAL OCH PORT MOT GÅRDEN, MALMGÅRDSVÄGEN 57. ÖVERSTYCKET ÄR DEKORERAT MED UTSÖKTA TRÄSNIDERIER I TIDIGGUSTAVIANSK STIL, FRÅN 1770- ELLER 1780-TALET.
FOTO: J. MALMBERG.

intill vidgades och två nya fönster togs upp i sydöstra gaveln. Samtliga fönster byttes mot kopplade. På det nedre takfallet mot gatan ersattes takplåt av tegel. På nordvästra gaveln fanns tidigare en tvåpipig skorsten som var utbyggd från gaveln. Den utbyggda delen av skorstenen revs. Invändigt inreddes nya kök och badrum.

Gårdshuset genomgick en omfattande renovering. Likt för de andra trähusen inom fastigheten användes moderna material som mineralull, plastfolie och gips vid upprustningen. Husets entré flyttades från gaveln till långsidan för att skapa en lämplig planlösning. Till vinden som tidigare var oinredd byggdes nu en invändig trappa och den utvändiga revs. En takkupa byggdes för att ge ljus och takhöjd i den nya trappan. Nya fönster togs upp och befintliga fönster byttes. Nytt kök och wc inreddes. Den öppna spisen återställdes till sin ursprungliga utformning.

BYGGNADSBESKRIVNING

Tomten nås från en port i det faluröda plank som avgränsar den sydöstra delen av tomten mot gatan. Planket ersatte på 1960-talet en putsad mur.

Stenhuset (Nr 4 på kartan)

Stenhuset är uppfört på sluttande mark och har en våning och inredd vind mot gården men två hela våningar mot gatan. Huset är tre fönsteraxlar brett. Fasaderna är slätputsade och ljust avfärgade. Taket är brutet och belagt med enkupigt tegel. I både de övre och nedre takfallen finns takkupor. Skorstenar är placerade vid båda gavlarna. Entrén är placerad mot gården. På gaveln mot sydost finns ingång till två källarutrymmen och den tidigare bakdörren till butikslokalen. Dörren och en järnlucka med smidda beslag är från 1800-talet. Det större källarutrymmet utgörs av ett stort tunnvalv. Butikslokalen är numera

PARDÖRR MED ÅTTKANTIG Fyllning. MALMGÅRDSVÄGEN 57.
FOTO: J. MALMBERG.

KAKELUGN FRÅN 1800-TALET'S ANDRA HÄLFT.
MALMGÅRDSVÄGEN 57. FOTO: J. MALMBERG.

tillförd lägenheten i bottenvåningen och lägenheten på 1 trappa disponerar även vindsvåningen i ett av de två trähusen. Av äldre inredning finns trägolv och en kakelugn från 1800-talets senare del.

Trähusen (Nr 2-3 på kartan)

De två rekonstruerade gathusen är uppförda på de gamla naturstensgrunderna. Gentemot äldre foton visar byggnadernas yttre stora likheter med sina föregångare. En betydande skillnad är att en portgång till gården tidigare gick genom ett av husens bottenvåningar. Porten var redan före 1967 tagen ur bruk eftersom gatans nivå höjts. Det södra huset hade tidigare inga takkupor.

Båda byggnaderna är tvåvåningshus med knutlådor, faluröd panel och fyr- eller sexdelade fönster. På gårdsfasaderna finns utbyggnader och förstukvisar vid entréerna. Sadeltaken är belagda med enkupigt tegel. Ingen äldre inredning finns bevarad.

Gårds huset (Nr 5 på kartan)

Byggnaden är ett panelat och rödfärgat timmerhus med en våning och inredd vind under tegeltäckt sadeltak. Knutlådor avslöjar konstruktionen. Fönstren är fyrdelade och några är försedda med fönsterluckor. Byggnaden har två putsade skorstenar, varav den ena har en ålderdomlig placering nära ett av hushörnen. Entréns pardörr skyddas av en förstukvist.

Byggnadens interiör präglas i hög grad av renoveringen 1967-1968 och senare hyresgästinitierade renoveringar. Halvfranska dörrar och en öppen spis av 1700-talstyp har bevarats.

HALVFRANSK BRÖSTPANEL, 1800-TAL. MALMGÅRDSVÄGEN 57. FOTO: J. MALMBERG.

MALMGÅRDSVÄGEN 61 (Nr 6-9 på kartan)

Tomten är bebyggd med två sammanbyggda gathus av trä längs gatan, två sammanbyggda gårdshus av trä och ett uthus.

HISTORIK

Tiden fram till 1960-talet

Tomterna i kvarteret har varit tagna i anspråk sedan 1600-talet. Kunskaperna om tomtens äldre historia är relativt liten. De nuvarande byggnaderna på gården uppfördes troligen under 1700-talets förra hälft. De brandförsäkrades 1753 av inspektör Lars Blomberg. Fastigheten förvärvades av staden 1890 och inventerades av Samfundet Sankt Erik 1912. Då fann man flera byggnadsdelar och detaljer från 1700-talet, varav några från seklets första hälft. Foton från 1900-talets början visar att det då fanns en skomakare på gården. Stadsmuseet dokumenterade gustavianska kakelugnar 1943. Gårdshusen eldhärjades 1965.

Renoveringen 1967-1968

Åren 1967-1968 vidtogs omfattande renoveringsarbeten och rivning av uthus.

Renoveringen gjordes efter tidens ambitioner och normer för att skapa lättskötta lägenheter med hög standard. Det innebar att vissa bjälklag ändrades för att erhålla tillräcklig takhöjd. Man använde modern byggnadsteknik. Väggar och bjälklag tilläggsisolerades efter sentida principer med plastfolie, mineralull och gipsskivor. Badrum och nya kök inreddes vilket innebar ändringar i planlösningarna. Samtliga fönster byttes och alla ytskikt förnyades.

Ett av gathuset (Nr 7 på kartan) och ett av gårdshusen (Nr 10 på kartan) genomgick en hel del

ändringar av exteriören. Gathusets entré mot gatan sattes igen liksom ett fönster. Gårdshuset gavs en ändrad fönstersättning och sannolikt nybyggdes stora delar av husets ytterväggar. Det andra gårdshuset (Nr 8 på kartan) förändrades inte lika mycket exteriört men entrédörren ändrades från en pardörr till en enkeldörr och två takkupor byggdes. Här var istället de invändiga ändringarna påtagliga med borttagna kakelugnar och eldstäder, flytt av trappa, rivning av väggar och avvaxling med järnbalk i bottenvåningens centrala del. En öppen spis byggdes på övervåningen. En murstock och skorsten bevarades dock, till skillnad från i övriga byggnader på tomten.

De utvändiga ändringarna av det andra gathuset (Nr 6 på kartan) var färre. I samband med fönsterbytet ersattes de stickbågiga fönstren i takkuporna av rätvinkliga.

Uthuset (Nr 9 på kartan) panelades om, taket lades om och byggnaden nyinreddes som lägenhetsförråd. Två andra uthuslängor revs.

BYGGNADSBESKRIVNING

Det sydöstra gathuset (Nr 7 på kartan)

Timmerbyggnaden är en våning hög och volymen är oregelbunden då det endast är gavelväggarna som är raka. Knutlådorna sitter tätt mot gatan. Mot gården är vägglivet lågt förutom i det hörn där entrén är placerad. Fasaderna är klädda med faluröd locklistpanel och de fyrdelade fönstren är gråmalade och försedda med hörnbeslag av 1700-talstyp.

Invändigt kännetecknas byggnaden av tämligen omfattande ändringar i planlösningen från 1960-talet och inredning från samma tid. Taket öppnades tillnock. En gjutjärnskamin från Ankarsrums bruk har bevarats.

Det nordvästra gathuset (Nr 6 på kartan)

Huset med en våning och inredd vind har en till synes mycket välbevarad karaktär. Genom den nordvästra delen av byggnaden leder en portgång in till gården. Gaveln vid portgången är putsad. I övrigt är byggnaden en panelklädd, faluröd timmerbyggnad med synliga knutlådor, fyrdelade fönster och takkupor i ett brutet, tegeltäckt tak. Mot gården finns en farstutillbyggnad som på ett foto från 1910 ger ett ålderdomligt intryck. Invändigt är spåren av 1960-talets renovering påtaglig men här finns äldre fyllningsdörrar av flera typer.

Det norra gårdshuset (Nr 8 på kartan)

Timmerhuset är en relativt stor volym med en våning och inredd vind under brutet tegeltäckt tak. Byggnaden är uppförd i kraftigt sluttningsläge med nivåskillnad i bottenbjälklaget vilket också återspeglas

i fasaderna. Fasadernas locklistpanel är faluröd och de fyrdelade fönstren grå. Byggnaden fungerar som enfamiljsbostad. Av äldre inredning finns halvfranska enkeldörrar av olika typ.

Det södra gårdshuset (Nr 10 på kartan)

Huset är en envåningslänga med faluröda locklistklädda fasader och sadeltak belagt med enkupigt tegel. Byggnaden har sedan moderniseringen på 1960-talet symmetriska fasader. Någon invändig inventering har inte varit möjlig men sannolikt inskränker sig bevarad inredning till fyllningsdörrar och eventuellt en kakelugn.

På gården finns också ett litet uthus (Nr 9 på kartan), en våning högt med stående panel och enkupigt tegel på taket. Byggnaden har plankdörrar och en utbyggnad på ena sidan.

GEMENSAMT ANSVAR FÖR VÅR LEVAND E HISTORIA

Byggnader och miljöer med stort kulturhistoriskt värde berättar alltid något väsentligt. Det kan handla om stadsutveckling, samhällsförändringar, arkitektur, stilideal eller hantverksmetoder, men också om hur människor har bott och inrett sina hem eller om de skilda livsvillkoren för olika sociala skikt. Att fastigheterna byggts om och moderniserats under årens lopp är en del av historien.

Vi och våra hyresgäster är tillfälliga brukare i ett långvarigt historiskt skede. Vi har ett gemensamt ansvar för att aktivt och på ett varsamt vis bevara de värdefulla miljöerna till framtida generationer. Varsamhet kan bland annat innebära att behålla äldre planlösningar och att vara rädd om inredningsdetaljer som paneler, dörrar, lister och kakelugnar. Anpassningar och förändringar kan ske, men utan att vi förvanskar oersättliga värden. Individuella bedömningar måste alltid göras från fall till fall. Vi ska inte glömma att stilar och behov skiftar över tiden. Det vi idag kan tycka vara otidsenligt kan av kom-

mande generationer upplevas positivt och värdefullt.

Att använda traditionella material som kalkputs eller oljefärg är också viktigt, liksom att utforma nya inredningsdetaljer så att de passar i miljön. Vid vanlig städning och rengöring måste vi ta hänsyn till att de material och ytskiktbehandlings som finns i husen – till exempel trä, kalksten, stuck, oljefärg, limfärg och linoleum – är ömtåliga och kräver särskild försiktighet. Även innergårdar och trädgårdar har sina särskilda förutsättningar och ska skötas och utvecklas så att karaktären bevaras.

Stadsholmen har samlat sina riktlinjer för fastighetsunderhåll i broschyren "Ett stockholmskt kulturarv – att förvalta borgarhus och kåkar". Alla hyresgäster har fått skriften, men den finns också på vår hemsida. Här finns också några konkreta råd om hur man som hyresgäst bäst vårdar de gamla husen och miljöerna. På Stockholms stadsmuseums hemsida finns allmän information om byggnadsvård, www.stadsmuseum.stockholm.se.